

JAKI TYTUŁ JEST WŁAŚCIWY DLA BIBLI?

1. Pismo Święte

Autorzy NT terminem „pismo”, „pisma”, „pisma święte” określają księgi ST. Tak czynił Jezus, podobnie też apostołowie (np. Mk 12,10; 2 Tm 3,16, itd.). Ojcowie Kościoła rozciągnęli tę nazwę na księgi NT.

2. Biblia

Termin pochodzenia greckiego. Ma związek z papirusem, który Egipcjanie od III tys. wyrabiali z łyka rośliny papirusowej rosnącej na Nilem (osiągała wysokość do 4,5 m). Łyko jej nazywano terminem gubla. Termin ten stał się ok. 1300 a.C. nazwą własną miejscowości leżącej na wybrzeżu fenickim ok. 40 km na pn. od Bejrutu, która służyła za port przeładunkowy dla papirusu (obecnie Gebeil). Grecy nazwali mianem Byblos i rozciągnęli tę nazwę na towar, który stamtąd importowali. *He byblos* oznaczało zatem łyko papirusowe, papirus, książkę (nawet gdy na skórze czy drewnie). *To biblion* (pl. *ta biblia*) – książeczka – jest zdrobnieniem od *he byblos*. W średniowieczu zapomniano, że Biblia to liczba mnoga i w łacinie zaczęto używać zwrotu *biblia, ae*.

Termin ten w połączeniu z przymiotnikiem „święta” pojawia się po raz pierwszy w 1 Mch 12,9: Żydzi walczący o własne państwo z Antiochem IV Epifaneselem w I poł. II a.C. pociechę znajdowali w *ta biblia ta hagia*. Początek tej „Biblii świętej” należy widzieć w 2 Mch 2,13, gdzie mowa jest o działaniach kapłana Nehemiasza, który po powrocie z niewoli babilońskiej poł. V a.C.), zaczął przy świątyni jerozolimskiej tworzyć bibliotekę, gdzie gromadził święte pisma wspólnoty żydowskiej, czyli teksty, które weszły w skład obecnej Biblii.

3. Stary i Nowy Testament

Nazwa pojawiła się dzięki św. Pawłowi, który w 2 Kor 3,14 pisze, iż na Żydach czytających Stare Przymierze (gr. *tes palaias diathekes*; łac. *veteris testamenti*) spoczywa zasłona, która odsłoniła się w Chrystusie. Użyty tu termin *diatheke* w języku greckim oznacza: 1) testament – ostatnia wola; 2) przymierze – układ, relacja.

Przymiotniki „stare” i „nowe” nie mają charakteru deprecjonującego, lecz są pochodzenia biblijnego. O przyszłym nowym przymierzu mówią teksty Starego Przymierza (Jr 31,31; Ez 36,26). Nowy Testament przynosi zapis nowego przymierza w osobie Chrystusa (por. słowa konsekracji z Ostatniej Wieczerzy, które są powtarzane w czasie każdej Eucharystii: „krew nowego przymierza” – Łk 22,20). List do Hebrajczyków relację między tymi dwoma przymierzami ujmuje na zasadzie przedawnienia starego (por. Hbr 8,13). Jezus jednak używa przymiotnika *kaine diatheke*, co sugeruje przymierze nowe jakościowo, a nie ilościowo.

By uniknąć tego momentu napięcia, niektórzy używają terminów „Pierwszy Testament” i „Drugi Testament” na określenie ksiąg biblijnych, przez co podkreślają aspekt przede wszystkim chronologiczny. Ta „polityczna poprawność” nie jest jednak konieczna, skoro sam Jezus, jak i apostołowie, mówiąc o relacji między przymierzem starotestamentalnym a nowym – przez ofiarę Jego życia – używał terminów stary – nowy: stare i nowe (młode) wino, stary i nowy człowiek, stary i nowy zaczyn.

Testament: jako wielka mowa Boga do człowieka. Hbr 1,1: w tych ostatnich dniach przemówił do nas przez Syna. Zatem Jezus Chrystus jako ostatnie słowo Boga, jako testament, objawienie woli Bożej.

4. Tanak

Jest zrozumiałym, że Biblia, którą posługują się Żydzi nie zawiera Nowego Testamentu. Także liczba ksiąg jest mniejsza, jak i ich układ: Biblia hebrajska zawiera 39 ksiąg, podczas gdy Stary Testament używany przez katolików posiada 46 ksiąg. Różnica wynika z tego, że sami Żydzi posiadali dwa różne zbiory ksiąg: krótszy zbiór – księgi w języku hebrajskim, dłuższy – włączone zostały księgi, które między III a I a.C. powstały w języku greckim. Do tej kwestii powróci się przy apokryfach i kanonie.

Żydzi na określenie Biblii posługują się terminem *Tanak*. Jest to skrót utworzony przez połączenie pierwszych liter trzech słów, które określają trzy części Biblii hebrajskiej:

Tora – Prawo, *Nebiim* (czytaj newiim) – prorocy i *Ketubim* (czytaj: ketuwim) – pisma.

Tora: od Rdz do Pwt

Nebiim: od Joz do 2 Krl oraz księgi prorockie (ale bez Rt i Dn)

Ketubim: pozostałe księgi (włączony Dn, ale bez ksiąg w języku greckim)

Układ ksiąg w *Tanak* odpowiada kolejności chronologicznej powstawania ksiąg oraz wskazuje na hierarchię ich ważności w zastosowaniu w synagodze. Fundamentem *Tora*, która jest czytana w sposób ciągły; Prorocy to komentarz do *Tory*, zaś Pisma pojawiają się tylko okolicznościowo przy okazji świąt (mimo że wśród Pism są też Psalmi).

5. Księgi protokanoniczne i deuterokanoniczne

Wspomniana została różnica w liczbie ksiąg między Biblią (kanonem) żydowską i katolicką. Kościoły protestanckie w swoim zestawieniu ksiąg ST poszły za kanonem żydowski, wyłączając również pewne księgi z NT. Z powodu tych różnic, podyktowanych dyskusją nad natchnieniem, wiarygodnością czy kanonicznością pewnych ksiąg biblijnych, pojawiły się dwa terminy:

Księgi protokanoniczne: o ich natchnionym charakterze i przynależności do zbioru autentycznego pism Kościoła nigdy nie dyskutowano;

Księgi deuterokanoniczne: są uznawane przez Kościół katolicki, lecz odrzucane przez protestantów czy przez Żydów

Dlatego też zbiór ksiąg biblijnych (kanon) katolicki i protestancki (żydowski) jest różny:

Kanon katolicki liczy 73 księgi: 46 ksiąg ST i 27 ksiąg NT

Kanon protestancki liczy 59 ksiąg: 39 ksiąg ST (podobnie kanon żydowski) i 20 ksiąg NT

Księgi deuterokanoniczne:

ST – Tb, Jdt, Bar, Mdr, Syr, 1–2 Mch

NT – Hbr, Jk, 2 P, 2–3J, Jud, Ap.

Protestanci księgi deuterokanoniczne nazywają mianem ksiąg apokryficznych, rozumiejąc przy tym zupełnie odmiennie od katolików termin apokryf.

6. Apokryfy

Termin pochodzenia greckiego: *apokryphos* – ukryty, tajemny. Pierwotnie odnosił się do ksiąg zawierających jakąś wzniosłą, ale nie przeznaczoną dla wszystkich naukę, najczęściej heretycką. Dzisiaj termin ten odnosi się do ksiąg, które nie zostały włączone do kanonu ksiąg biblijnych (posługują się nim również Żydzi; protestanci na określenie tych ksiąg używają terminu pseudoepigrafy – księgi fałszywie zatytułowane, sfałszowane). Apokryfy sprawiają wrażenie przynależności do Pisma Świętego z racji podobieństwa do ksiąg biblijnych lub rzekomego pochodzenia od osób biblijnych. Napisane zostały celem uzupełnienia danych biblijnych, ich ilustracji, dla zbudowania czy pocieszenia czytelnika, dla zaspokojenia jego ciekawości, czy też dla propagowania jakiejś nauki uznawanej przez Kościół za błędną.

Przykłady apokryfów ST: Księga Henocha, 4 Księga Ezdrasza, Żywot Adama i Ewy, Księga Jubileuszów.

Przykłady apokryfów NT: Ewangelia Tomasza, Ewangelia Piotra, różne ewangelie dzieciństwa Jezusa.

Szerzej o tej kwestii przy omawianiu kanonu.

7. Struktura Biblii katolickiej

ST: księgi historyczne, księgi dydaktyczne, księgi prorockie

NT: Ewangelie, Dzieje i Listy apostołskie, Apokalipsa